

Spodbudno učno okolje in didaktična igra kot sredstvo za zgodnje poučevanje in učenje slovenščine kot J2/JT

1. modul profesionalnega usposabljanja multiplikatorjev

Osnovna šola Koper, 19. 9. 2016-21. 9. 2016

*doc. dr. Barbara Baloh
UP Pedagoška fakulteta*

Projekt "Izzivi medkulturnega sobivanja"

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Če želimo večkulturnost narediti medkulturno, se moramo posvečati spodbujanju **medkulturnega zavedanja, spoštovanja in sprejemanja** različnih kultur in jezikov že v zgodnjem otroštvu, kar je tudi eden izmed temeljev **medkulturne didaktike**.

Pri obravnavi medkulturnega poučevanja (jezikov) poudarjamo, da ne gre za proces jezikovne in kulturne asimilacije tujcev in govorcev manjšinskih jezikov, temveč za **proces medsebojnega učenja**.

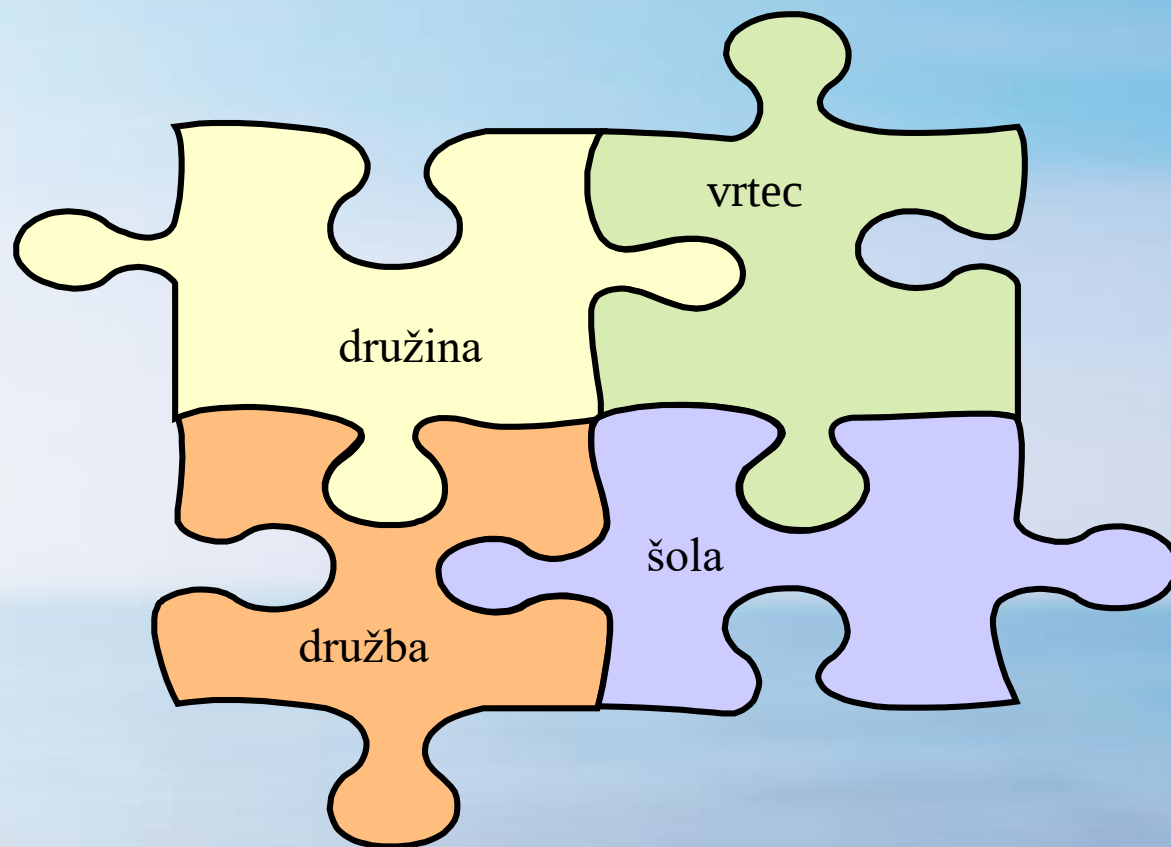
Raznosterost v stiku

- narodnostna
- kulturna
- jezikovna
- verska
- socialna...
- **Zaznati, ozaveščati, razumeti, želei in znati upoštevati** raznosterost v procesu, spodbujati medkulturni dialog namesto konflikta!

Pogoji za uspešno medkulturno komuniciranje

- Poznavanje lastne kulture,
- poznavanje tujih kultur,
- razumevanje tujih kultur (empatija),
- izogibanje stereotipom.

Odnos otroka do kulture v kontinuiranem procesu oblikujejo...

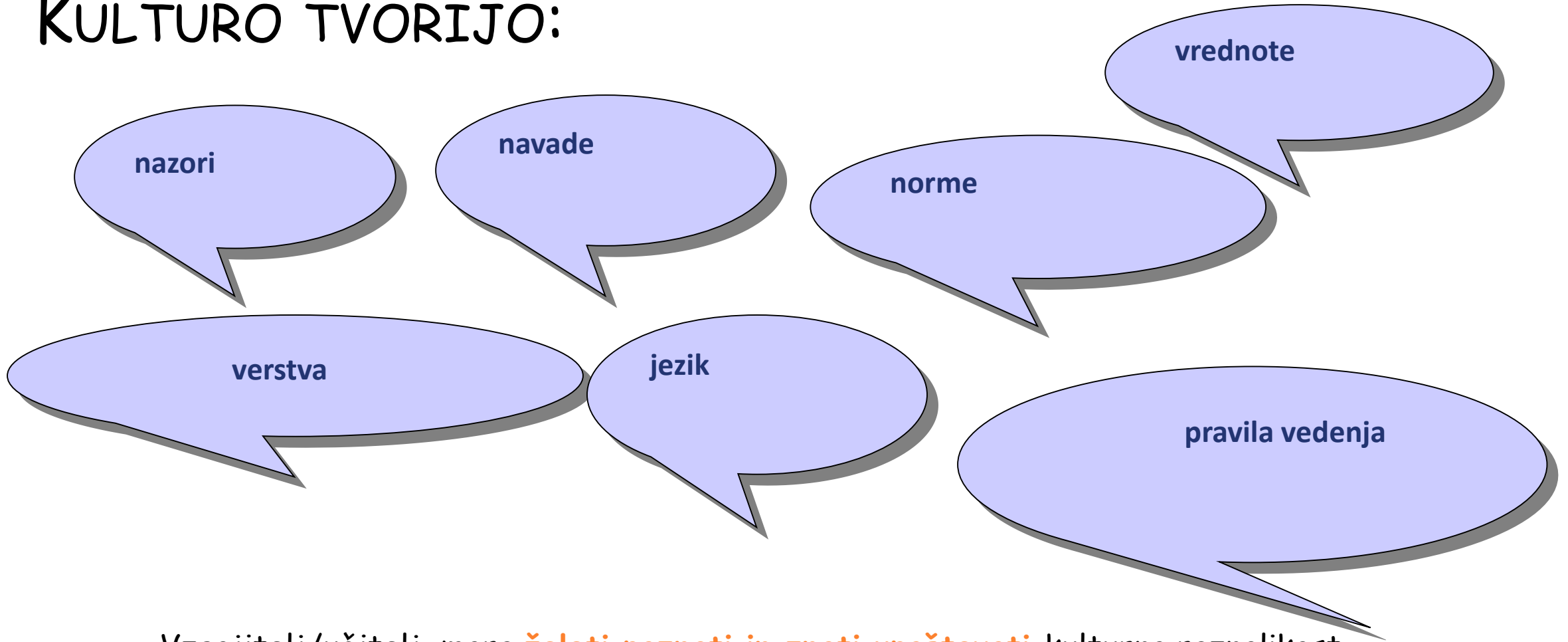

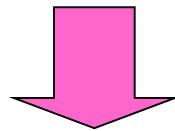
Uspešnost usvajanja (drugega) jezika v vrtcu in šoli je odvisna **od položaja**, ki ga imata jezik in kultura v **družini in družbi**.

KULTURO TVORIJO:

Vzgojitelj/učitelj mora **želeli poznati in znati upoštevati** kulturno raznolikost

Preučiti pomembne značilnosti: **zaznati, ozaveščati, razumeti, spodbujati medkulturni dialog**

Ugotovitev (po N. Zupan, J. Žnidaršič)

- Kulturi ne moremo uiti.
- Kultura je prisotna v vseh vidikih našega življenja.
- Kulturni vzorci so zelo vzdržljivi.
- Kulturni vzorci so fleksibilni, dvoumni, nasprotujoči si, spreminjajoči....

S problemom dvojezičnosti se ukvarjajo številne vede,
vendar do danes še **ni izdelana** splošna, vse vidike
zajemajoča definicija dvojezičnosti.

Dvojezičen je tisti posameznik, ki lahko **v večini govornih položajev** brez težav **uporablja dva jezika** in **prehaja** iz enega v drugega, kadar želi. (Oksaar, 1971, v: Marjanovič Umek in Zupančič, 2004: 328)

Tipi dvojezičnosti v našem prostoru

- Družbeno priznana (institucionalna)
- Posamična (individualna)
- Družinska (simultana ali sukcesivna)
- Zemljepisno-politična (stacionarna), ki vključuje celotno jezikovno skupnost, lahko tudi več jezikovnih skupnosti, ki živijo znotraj istega zemljepisnega in političnega prostora.
- Stični / nestični tip dvojezičnosti

Tipi dvojezičnosti v našem prostoru

Imigracijska dvojezičnost je primer enojezične osebe, ki je že dosegla določeno stopnjo jezikovnega razvoja in se preseli v drugo jezikovno okolje, kjer se mora naučiti drugega jezika. To je tako imenovana **osamela (izolirana) dvojezičnost**.

Diglosija je pojav, ko stopijo na mesto nekaterih, navadno višjih vrst maternega jezika (zborni in splošni pogovorni jezik), ustrezne vrste drugega jezika. **Diglotični govorec uporablja J1 samo v določenih govornih položajih** (npr. v zasebni sferi), medtem ko komunikacija v višjih ali drugih (javnih) govornih položajih poteka v J2.

Poljezičnost, semilingvizem, „omejeni kod“ je nasprotje dvojezičnosti.

Kaže se v **pomanjkljivem obvladanju tako J1 kot J2**, na kar vplivajo sposobnost posameznika, socialni in kulturni dejavniki ter tudi družba, ki določa raven jezikovnega znanja. Pogosto se pojavlja na stopnji, ko naj bi govorec razumel in uporabljal abstraktne pojme.

Interferenca / transfer so elementi, ki so v nekem sporočilu drugačni od preostanka sporočila in jih lahko obravnavamo kot »**sposojene**« ali »**prenesene**«.

V procesu usvajanja drugega oz. tujega jezika si pomagamo z besedami in strukturami, ki smo jih v nekem jeziku že usvojili, kar je rezultat analize pomenskih in skladenjskih struktur jezika in ima pozitiven vpliv na razvoj jezikovne zmožnosti v drugem oz. tujem jeziku.

Jezikovna interferenca je v večji meri **nezavedna** izbira, saj je odvisna od posameznikovega poznavanja jezikovne norme. Če je poznavanje norme dobro, je tudi verjetnost interference manjša.

Psevdoizposojenke so jezikovne oblike, ki jih govorci uporabljajo **priložnostno, pogosto samo enkrat**, in ne postanejo jezikovna dediščina nekega jezika, pa so v veliki meri **zavedna** izbira. Pogostejše so v šibkejšem idiomu, torej v jeziku, ki ga govorec slabše obvlada.

Razvoj dvojezičnosti v (zgodnjem) otroštvu

(po L. Marjanovič Umek, M. Zupančič, 2004)

V **prvi fazi** otrok oblikuje **en leksikalni sistem**, ki vsebuje besede iz obeh jezikov. Otrok oba jezika, ki ju sliši v svojem okolju, dojema kot **en sam jezik. Beseda enega izmed jezikov nima svoje ustrezne besede z enakim pomenom v drugem jeziku.** Razvoj jezika dvojezičnega otroka je na tej stopnji zelo podoben razvoju enojezičnega otroka. Otrok pogosto sestavlja besedne zveze, ki so sestavljene iz besed obeh jezikov. Glavna otrokova naloga, ki je v tem obdobju simultano izpostavljen dvema jezikoma, je razlikovati glasove, besednjak in slovnico obeh jezikov.

Razvoj dvojezičnosti v (zgodnjem) otroštvu

(po L. Marjanovič Umek, M. Zupančič, 2004)

V **drugi fazi**, otrok razlikuje med **dvema različnima besednjakoma**, vendar pa **uporablja enaka slovnična pravila** v obeh jezikih. Za skoraj vsako besedo v enem od jezikov otrok **pozna tudi ustrezno besedo** v drugem jeziku. Besede iz dveh različnih besednjakov se nič več ne pojavljajo skupaj v isti besedni zvezi. V tem obdobju so otroci **sposobni prevajati en jezik v drugega**, mnogi pa se svoje dvojezičnosti tudi zavedajo.

Razvoj dvojezičnosti v (zgodnjem) otroštvu

(po L. Marjanovič Umek, M. Zupančič, 2004)

V **tretji fazi** razvoja dvojezičnosti **otrok govori dva jezika, ki imata različni slovnici in besednjaka**, vsak jezik pa navadno **povezuje z določeno osebo**, ki ta jezik z njim govori. Otroci se v drugem jeziku najhitreje naučijo pozdravov in drugih interaktivnih zvez ter besed, ki zadevajo njih same. Teh besed pa se najprej naučijo kot celoto, ki je skladenjsko še ne razčlenijo.

Medkulturna didaktika jezikov

- Se ne ukvarja zgolj z učenjem/poučevanjem jezikov, temveč vključuje razvite sposobnosti **sobivanja** z ljudmi, ki ta jezik govorijo,
- izhaja iz hipoteze, da je usvajanje jezikov osnovano **na dejanskih situacijah**, ki so smiselne za otroka,
- temelji na raziskovalnem učenju v interakciji in **jezik upošteva v sporočanjski funkciji** ter ga pojmuje kot simbolni sistem razumevanja sveta in procesiranja izkušenj.

Dejavniki, ki olajšajo učenje jezika

- posameznik **ima rad** ali občuduje ljudi, ki govorijo drugi/tuji jezik (so zanj pomembni),
- posameznik **verjame**, da bodo odnosi z drugimi osebami **bolj prijateljski in odprti**, če bo tudi on sam znal »njihov« jezik,
- **starši**, saj otroku skozi način usvajanja in učenja drugega/tujega jezika predstavljajo jezik.

Usvajanje jezika

nenačrten proces,
dogaja se v okolju, kjer je to govor okolja,
v tem jeziku poteka celotna komunikacija.

Učenje jezika

načrtovan proces z zastavljenimi cilji in vsebinami,
v skonstruiranem okolju,
komunikacija poteka le v posebej za to izbranih govornih položajih.

Seznanjanje z jezikom,

kjer gre za **zavedanje**, da poleg maternega v okolju **obstaja še neki drugi jezik**.

V času seznanjanja z jezikom je učečemu se potrebno ponuditi dovolj časa, da usvoji melodijo novega jezika, razume preproste besede in sporočila, se s petjem, z mimiko, rezljanjem, lepljenjem besed in slik igra z glasovi, zbira besede in jih postavlja v svoj vrednostni sistem.

Dejavno vključevanje v komunikacijski proces omogočajo:

- **Poznavanje** osnovnih **slovničnih pravil** in poznavanje **osnovnih jezikovnih enot**, kot so izreki, besedne zveze, besede,
- **obvladovanje pragmatičnih načel**, ki so se izoblikovala v kulturi, v kateri govorec živi,
- **obvladovanje sredstev**, s katerimi komunikacijo sploh vzpostavi,
- **izoblikovan individualni stil komunikacije**, ki pa mora imeti vsaj nekaj skupnih točk s komunikacijskim stilom družbe.

Temeljna naloga učenja jezika ne sme biti učenje jezikovnih pravil, temveč **razvijanje sporazumevalnih zmožnosti o zanimivih temah v drugem jeziku.**

Glavni končni cilj takšnega učenja je zmožnost učečega, **da se bo lahko** v tipičnih ali manj tipičnih situacijah **jezikovno sporazumel**, to je tvoril takšna besedila, ki so na začetku potrebna za njegovo **preživetje**, pozneje (na višjih stopnjah sporazumevalne zmožnosti) pa morda tudi za **vklučitev v družbeno okolje.**

INDIVIDUALNI PROCES!

Kako?

Z ustreznimi metodami, spodbudami in tehnikami poučevanja.

Z vsemi čutili.

Z načrtovanimi dejavnostmi.

Z igro.

V spodbudnem učnem okolju.

Celostno pridobivanje novih vedenj in spoznanj o jeziku (po M. Brumen):

- spoznavanje **glasovne podobe** novega jezika,
- ugotavljanje **pomena** drugače zvenečih besed,
- opazovanje **podobnosti** v pravilih njihove **rabe**,
- ugotavljanje **razlik in podobnosti v vedenjskih vzorcih sporočanja**,
- postopno prehajanje k **zavestnemu urjenju** jezikovnih struktur tujega jezika,
- **primerjanje jezikovne norme** obeh jezikov (prvega in drugega),
- **urejanje** v jezikovni sistem.

Učenje z igro

Pomen igre za otroka:

- Je temeljna spoznavna izkušnja in hkrati **osnova** za proces učenja,
- uzaveščamo **preproste**, njegovemu interesu ustrezne **sporazumevalne vzorce**, ki predstavljajo analitično načrtovane jezikovne strukture,
- tempo, obseg in globina sta **najprej svobodna**, postopoma pa dejavnosti stopnjujemo tako, da **usmerjamo in načrtujemo težavnost**.

Učenje z igro

Gre za dvojno vključevanje posameznika v igro, in sicer **na sinhronem nivoju** (med igro), ko je posameznik v igro veččutno vključen in kot takšen motiviran, **ter na diahronem nivoju** (pri ponovnem igranju in ustvarjanju igre), ko se zmožnosti nenehno razvijajo in motivacija vodi v preseganje praga znanja posameznika, kar vodi v dinamično učenje.

Zakaj igra? (po Fabiu Caonu)

- Igra kot **učna oblika/metoda** v komunikacijskem pristopu učenja jezika,
- ohranja in pospešuje **motivacijo** za učenje,
- zmanjša negativna čustva (strah, napoved neuspeha) in **ustvarja pozitivno klimo** v razredu,
- **upošteva različne učne stile** učencev.

- Igralne dejavne dejavnosti **niso omejene le na predšolsko obdobje,**
- didaktična igra **ni namenjena le zgodnjemu učenju** jezika,
- igro lahko s prilagoditvami glede na kognitivno in jezikovno zmožnost učečega se jezika, prilagodimo tudi za mladostnike in odrasle, saj **lahko spodbuja zahtevnejše kognitivne procese,** kot je npr. reševanje problemov ali podobno,
- v posamezniku **vzbudi željo po učenju,** ob čemer bo doživel ugodje, hkrati pa tudi željo po preseganju soigralcev, vendar predvsem **željo po preseganju samega sebe in lastnega znanja.**

Igra (Po Fabiu Caonu)

• Jezikovne/besedne (funkcionalne) igre

- Vadijo in utrjujejo besedišče in jezikovne strukture, so igre, ker gre za nek izziv in omejenost s časom.
- Izštevanka, tvorba besed, rime, verige besed, gibalne igre, igre razvrščanja, vključevanja, izključevanja, križanke, rebus...

• Simbolna igra

- To so vse igre, ki vključujejo verbalno in neverbalno komunikacijo in v katerih se posameznik pretvarja, da je nekdo drug.
- Gibalne, glasbene gledališke dejavnosti, pantomima. Caon tudi: izdelava plakatov, lepljenk, stripov, igre spomina...

• Igre s pravili

- Razne družabne igre, ki poudarjajo pragmatično vlogo jezika (navodila, pravila, interakcija...)

T. Taeschner (2002): Četudi je med igro lažje vzpostaviti dober komunikacijski odnos, igra sama po sebi ni tisti element, ki v posamezniku spodbudi proces usvajanja jezika. Če posameznik nima možnosti **interakcije v jeziku**, ki se ga uči, in za to ni **pogojev (odnosnih, prostorskih, časovnih, stičnih)**, se jezika ne bo naučil.

Interdisciplinaren in transdisciplinaren pogled na prostor

Raziskave in projekti povezujejo področje arhitekture, umetnosti, pedagogike, etike, estetike, ekologije in druge znanstvene panoge.

Povezovanje ved postaja pri oblikovanju prostora globalni kulturni izziv.

Tudi skozi prostor se izraža kultura (urejenost prostora nas lahko veliko nauči o pomembnosti kraja, kjer se prostor nahaja, o odnosu do okolja, energije, odnosu do naravnih materialov...).

Spodbudno učno okolje

Z **učinkovitimi didaktičnimi pristopi** (sodelovalno učenje, projektno učno delo, problemski pouk, igra vlog, terensko delo, eksperimentalno in raziskovalno delo ter e-učenje), individualizacijo in diferenciacijo, ki sta obvezni del učnega procesa je potrebno ustvariti **spodbudno učno okolje**, v katerem so otroci motivirani, aktivni in lahko razvijajo svoja močna področja, pri šibkih pa odpravljajo pomanjkljivosti. Taka okolja **spodbujajo samoregulacijo učenja, izkoriščanje učnih priložnosti, divergentno mišljenje in samorefleksijo.**

Oblikovanje učinkovitega fizičnega učnega okolja

Izraba zunanega in notranjega prostora.

Učitelj otrokom omogoči predvsem **dobro počutje, pozitivne dražljaje**, ker tako učno okolje zagotavlja otroku **občutek varnosti** ter ga **spodbuja k aktivnostim, učenju in delu**.

Otroci imajo v spodbudnem učnem okolju možnost, da določen pojem ali vsebino **ponavljajo na več načinov, z različnimi čutili**. S tem jo spoznavajo, vadijo, utrjujejo, kar je še posebnega pomena pri poučevanju otrok z učnimi težavami.

Na dražljaje se otroci v spodbudnem okolju odzivajo postopoma, **po principu manj je več**.

Viri in literatura

Brumen, M. (2004). *Didaktični nasveti za začetno poučevanje angleškega in nemškega jezika*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Caon, F. (2008). Gioco e intercultura. In: Medved Udovič, V., Cotič, M. in Cenčič, M. (ed.). *Sodobne strategije učenja in poučevanja*. Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta Koper, 98-105.

Grah, J. (2013). Soustvarjanje spodbudnega učnega okolja za učence z učnimi težavami. Doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Ljubljana.

Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.) (2004). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete

Taeschner, T. (2002). *L'insegnante magica. La lingua straniera nella Scuola dell'infanzia: risultati dell'progetto. Le avventure di Hocus e Lotus*. Roma: Edizioni Borla s.r.l.

Zupan, N. in Žnidaršič, J. (2007). *Medkulturna komunikacija*. Bonton. Interna komunikacija. Prosojnice s predavanj.

Hvala za vašo pozornost.

Projekt delno financirata Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020.

